

Szczegółowe zasady postępowania w sytuacjach kryzysowych oraz procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkoły z rodzicami oraz przedstawicielami instytucji wspomagających

WSTĘP

Na terenie szkoły dochodzi do zdarzeń, które bezpośrednio zagrażają bezpieczeństwu i zdrowiu (czasem nawet życiu) uczniów. Nauczyciel częstokroć czuje się osamotniony i bezradny w sytuacji, kiedy ma do czynienia z zachowaniem w żadnym stopniu nie mieszczącym się w regulaminie szkoły, a nierzadko będącym czynem karalnym lub przestępstwem.

Właściwa, adekwatna do sytuacji reakcja wychowawcy, pedagoga, dyrektora oraz powiadomienie w razie potrzeby stosownych instytucji mogą w istotnym stopniu zwiększyć skuteczność oddziaływań. Bardzo ważne jest umiejętne, w pełni profesjonalne przeprowadzenie interwencji z zachowaniem wszelkich praw zarówno dzieci uczestniczących w zdarzeniu, jak ich rodziców.

W przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który, nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:

1. Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje o fakcie pedagoga/ psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. Sporządza notatkę ze zdarzenia.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich). Podobnie, szkoła powiadamia sąd lub policję, jeżeli wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji, zgodnie z warunkami określonymi w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków powinien podjąć następujące kroki:

1. Powiadomić o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
2. Odizolować ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawiać go samego; stworzyć warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
3. Wezwać lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.

4. Zawiadomić o tym fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów, których zobowiązuje się do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły. Gdy rodzice/opiekunowie odmówią odebrania dziecka, o pozostaniu ucznia w szkole, czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia, albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji- decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły/placówki
5. Szkoła zawiadamia najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice ucznia będącego pod wpływem alkoholu- odmawiają przyjscia do szkoły, a jest on agresywny wobec kolegów lub nauczycieli, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób.
6. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości (stężenie we krwi powyżej 0,5 ‰ alkoholu lub w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³), policja ma możliwość przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień, albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych- na czas niezbędny do wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców/opiekunów oraz sąd rodzinny jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.
7. Jeżeli zdarzenia, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły, powtarzają się, świadczy to o jego demoralizacji. Nakłada to na szkołę obowiązek powiadomienia policji (*specjalisty ds. nieletnich*) lub sądu rodzinnego o tej szczególnej sytuacji.
8. Wychowawca sporządza notatkę ze zdarzenia.

W przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk powinien podjąć następujące kroki:

1. Zachowując środki ostrożności zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
2. Powiadomić o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły i wezwać policję.
3. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.

W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:

1. Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor itp.) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia- jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.

2. O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
3. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki, szkoła wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
4. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

UWAGA

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - w Polsce karalne jest :

- posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- wprowadzanie do obrotu środków odurzających;
- udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia;
- wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

Każde z wymienionych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat a nie ukończył 17 lat.

Mamy do czynienia z przestępstwem, jeżeli któryś z wymienionych czynów popełni uczeń, po ukończeniu 17 lat. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego. Jeżeli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, należy wezwać policję.

W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat należy zawiadomić Policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuratora lub Policję.

Postępowanie wobec ucznia-sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa:

- niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły,
- ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia,
- przekazać sprawcę (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły, lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę,
- powiadomić rodziców ucznia-sprawcy,
- niezwłocznie powiadomić policję w przypadku gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.), lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana,

- zabezpieczyć ewentualne dowody przestępstwa, lub przedmioty pochodzące z przestępstwa i przekazać je policji (np. sprawca rozboju na terenie szkoły używa noża i uciekając porzuca go lub porzuca jakiś przedmiot pochodzący np. z kradzieży,
- sporządzić notatkę ze zdarzenia .

Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego

Nauczyciel będący na miejscu zdarzenia zobowiązany jest do:

- udzielenia pierwszej pomocy (pomocy przedmedycznej), bądź zapewnienia jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń,
- niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły,
- powiadomienia rodziców ucznia,
- niezwłocznego wezwania policji w przypadku, kiedy istnieje konieczność i profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych, innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów, należy zapewnić bezpieczeństwo przebywającym na terenie szkoły osobom, uniemożliwić dostęp osób postronnych do tych przedmiotów i wezwać policję - tel. 997 lub 112.

Podstawy prawne stosowanych procedur:

- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich /Dz.U. z 1982 r. Nr 35 poz.228 z późn. zm - tekst jednolity Dz. z 2002r. Nr 11 poz.109 z / oraz przepisy wykonawcze w związku z ustawą /.
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi /Dz. U. Nr 35, poz.230 z późn. zm./
- Ustawa z dnia 04 października 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii / Dz.U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485/.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /Dz. U. Nr 30 poz. 179 z późn. zm./
- Zarządzenie Nr 590/03 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 października 2003 r. w sprawie form i metod działań Policji w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich.
- Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /Dz.U. z 1996 r. Nr 67 poz.329 z późn. zm./
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem / Dz.U. Nr 26 poz.226/.

PROCEDURY POSTĘPOWANIA NAUCZYCIELI W INNYCH SYTUACJACH KRYZYSOWYCH, ZAGRAŻAJĄCYCH BEZPIECZEŃSTWU UCZNIĄ

Zachowania agresywne:

- Bójki
- Stworzenie zagrożenia dla życia i zdrowia własnego i innych- posiadanie niebezpiecznych przedmiotów (środki pirotechniczne, łańcuchy, noże, zapalniczki, kije, itp.), używanie ognia na terenie szkoły, posiadanie niebezpiecznych
- Wulgarnie zachowanie, lekceważący i arogancki stosunek do uczniów i pracowników szkoły.
- Wymuszanie, zastraszanie, podżeganie do bójek, wyzywanie.
- Dewastowanie mienia szkolnego i cudzej własności.

W przypadku zaobserwowania zachowań agresywnych ucznia nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:

1. Zdecydowanie i stanowczo nie wdając się w dyskusję przerwać negatywnych zachowań sprawcy wobec ofiary.
2. Rozdzielić strony.
3. Ustalić granic: nie dopuszczenie do przejawów agresji wobec siebie jako osoby interweniującej.
4. Wezwać wychowawcę lub pedagoga (ocenić zagrożenie i podjąć decyzji o interwencji: powiadomić dyrekcję, rodziców i/lub policję).
5. Zapisać w dzienniku odpowiednią notatkę.
6. Podjąć próbę mediacji między stronami konfliktu- w sytuacji wyjątkowo trudnej rolę mediatora przejmuje pedagog lub psycholog
7. Skonsultować problem z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną (pedagog).
8. Nawiązać współpracę z innymi specjalistycznymi placówkami – pedagog- w przypadku szczególnie niepokojących zachowań.
9. Wyciągnąć konsekwencje zgodne z WSO i statutem szkoły.

Postępowanie w sytuacji agresywnego zachowania pracownika szkoły wobec ucznia (wyzwiska, szarpanie, uderzenia, zniszczenie lub zabranie mienia ucznia- z wyjątkiem przedmiotów niedozwolonych) :

1. Na wniosek ucznia, pracownika szkoły lub rodzica, dyrektor szkoły przeprowadza rozmowę wyjaśniającą z osobą podejrzaną.
2. W przypadku potwierdzenia się zarzutów- podjęcie przez dyrektora szkoły środków dyscyplinarnych wobec pracownika.

W sytuacji posiadania przedmiotów niedozwolonych na terenie szkoły nauczyciel powinien:

1. Nakłonić ucznia do oddania niebezpiecznego przedmiotu, (jeśli uczeń odmawia oddania przedmiotu należy go poinformować, że ma taki obowiązek, w przypadku dalszej odmowy wezwać policję).
2. Powiadomić wychowawcę, rodziców i dyrekcję szkoły, ewentualnie kuratora sądowego, (jeśli uczeń jest pod jego opieką), policję,
3. Wyciągnąć konsekwencje zgodne z WSO i statutem szkoły.

W przypadku zachowania uniemożliwiającego prowadzenie lekcji (wulgarnie zachowania w stosunku do rówieśników, nauczyciela, głośne rozmowy, spacery po klasie, brak reakcji na polecenia nauczyciela) nauczyciel powinien:

1. Upomnieć słownie.
2. Zapisać uwagę w dzienniku lekcyjnym oraz dzienniczku ucznia.
3. Powiadomić wychowawcę klasy.
4. Powiadomić rodziców (prawnych opiekunów) oraz ew. kuratora
5. W przypadku braku reakcji na interwencje nauczyciela i wychowawcy-powiadomić dyrekcję szkoły.
6. Wyciągnąć konsekwencje zgodne z WSO i statutem szkoły .
7. Wprowadzić systematyczne spotkania z pedagogiem lub psychologiem szkolnym.

W przypadku naruszenia nietykalności osobistej nauczyciela lub pracownika szkoły (obelżywe wyzwiska, grożenie, opluwanie, rzucanie przedmiotami, agresja fizyczna, zabranie przedmiotu należącego do nauczyciela lub pracownika szkoły, znęcanie się psychiczne) nauczyciel powinien:

1. Powiadomić wychowawcę, pedagoga lub psychologa, dyrekcję, rodziców oraz ew. kuratora sądowego.
2. Zapisać uwagę w dzienniku lekcyjnym oraz dzienniczku ucznia.
3. Powiadomić policję i sąd rodzinny.
4. Wyciągnąć konsekwencje zgodne z WSO i statutem szkoły.

W przypadku dewastacji mienia szkolnego i cudzej własności należy:

1. Interweniować i powstrzymać sprawców.
2. Sporządzić notatkę ze zdarzenia (w 2 egzemplarzach: dla pedagoga i wychowawcy).
3. W przypadku braku możliwości ustalenia sprawcy: przeprowadzić rozmowę ze wszystkimi osobami znajdującymi się w miejscu zdarzenia, spróbować ustalić sprawców.
4. Wezwać rodziców.
5. Wezwać policję w sytuacji szczególnie dużej szkody.
6. Wyciągnąć konsekwencje zgodne z WSO i statutem szkoły.

Molestowanie seksualne dziecka

- w przypadku zaobserwowania niepokojących objawów mogących świadczyć o molestowaniu seksualnym dziecka każdy nauczyciel zobowiązany jest zgłosić swoje

obawy, przypuszczenia itp. psychologowi lub pedagogowi szkolnemu, którzy podejmują w przypadku potwierdzenia dalsze działania w uzgodnieniu z dyrekcją szkoły.

Dziecko z wyraźnymi śladami przemocy w domu (siniaki, zadrapania, itp.)

- nauczyciel, który zaobserwował w/w oznaki lub został poinformowany przez dziecko o przemocy w domu podejmuje działania w kierunku wyjaśnienia okoliczności z tym związanych (współpracuje z pedagogiem szkolnym/ psychologiem szkolnym oraz dyrekcją szkoły).

W przypadku potwierdzenia powyższego, pedagog szkolny w uzgodnieniu z dyrekcją zawiadamia odpowiednie organy (policja, prokuratura, sąd rodzinny).

Somatyka, incydenty zdrowotne

(atak duszności, omdlenie, atak padaczki, wszelkiego rodzaju urazy itp.)

Rodzic (opiekun) chorego ucznia zobowiązany jest powiadomić wychowawcę klasy o rodzaju choroby oraz wszelkich możliwych atakach itp.

Zakładając nieobecność pielęgniarki szkolnej nauczyciel powinien:

1. W ramach możliwości udzielić uczniowi pierwszej pomocy.
2. Wyznaczyć osobę z imienia i nazwiska (uczeń, inna osoba dorosła) do powiadomienia o zdarzeniu osoby mogącej pomóc w podjęciu interwencji.
3. Zawiadomić odpowiednie służby medyczne oraz rodziców dziecka.
4. Zawiadomić dyrekcję szkoły.
5. Sporządzić notatkę ze zdarzenia.

W szczególnych sytuacjach należy wykorzystywać apteczkę znajdującą się w pokoju nauczycielskim lub innym miejscu szkoły.

Obcy w szkole zagrażający bezpieczeństwu

Np. zboczeniec, osoba chora psychicznie, agresywny rodzic (opiekun) dziecka dealer narkotyków...

1. Obserwator (nauczyciel, inny pracownik szkoły, rodzic itp.) powiadamia dyrektora szkoły lub sekretarza szkoły, który powiadamia odpowiednie służby.

Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego

1. Udzielić pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń.
2. Niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły.
3. Powiadomić rodziców ucznia.
4. Niezwłocznie wezwać policję w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

5. Sporządzić notatkę ze zdarzenia.

Sytuacje kryzysowe poza terenem szkoły

Każdy nauczyciel zobowiązany jest do bezwzględnego zapoznania się z przepisami dotyczącymi wyjść poza teren szkoły, organizacji wycieczek itp.

- oddalenie się ucznia od grupy (zaginięcie)

1. Nauczyciel zobowiązany jest do jak najszybszego zawiadomienia odpowiednich służb, opiekunów dziecka oraz dyrekcji szkoły, wrócić z pozostałą grupą do szkoły, schroniska itp.
2. Wskazane jest dysponowanie telefonem komórkowym, kartą telefoniczną (numery telefonów alarmowych!).
3. W przypadku zaistnienia wypadku, zaginięcia itp. należy bezwzględnie sporządzić protokół powypadkowy.

Procedura postępowania w przypadku, próby odebrania ucznia przez osobę, co do której zachodzi podejrzenie bycia w stanie nietrzeźwym lub bycia pod wpływem innych środków odurzających

1. W przypadku wystąpienia sytuacji, w której w ocenie wychowawcy istnieje podejrzenie, iż dziecko odbierane przez osobę, wobec której zachodzi podejrzenie, iż jest ona w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem działania innych środków odurzających, nauczyciel zobowiązany jest poinformować tę osobę o konsekwencjach sytuacji oraz zażądać wezwania (lub samemu wezwać) innego opiekuna dziecka.
2. O zaistniałej sytuacji nauczyciel zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić Dyrektora Szkoły.
3. Z zaistniałej sytuacji nauczyciel zobowiązany jest sporządzić notatkę służbową.
4. W przypadku, gdy nie ma innej osoby uprawnionej do odbioru dziecka lub gdy rodzic zaprzecza, że jest w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innego środka psychotropowego wychowawca świetlicy / nauczyciel może prosić o pomoc Policję w celu stwierdzenia w/w faktu i zapewnienia opieki dziecku.

Wagary

1. W przypadku utrzymującej się nieobecności bez powiadomienia szkoły przez rodziców (tydzień) wychowawca telefonicznie informuje rodziców o nieobecności ucznia w szkole.
2. Wysłanie pisemnego zawiadomienia o absencji ucznia, listem poleconym (przez sekretariat szkoły), przez wychowawcę, z prośbą o kontakt rodzica ze szkołą.
3. Wizyta wychowawcy z drugim pracownikiem szkoły (pedagog szkolny) lub w asyście Straży Miejskiej w domu ucznia (w przypadkach uzasadnionych).
4. Pisemne upomnienie o nie realizowaniu obowiązku szkolnego (za potwierdzeniem odbioru) przez wychowawcę- wszczęcie egzekucji

5. Wysłanie drugiego upomnienia przez wychowawcę w porozumieniu z pedagogiem (druk administracyjny).
6. Powiadomienie sądu rodzinnego przez wychowawcę i pedagoga.
7. Administracyjne egzekwowanie realizowania obowiązku szkolnego przez dyrektora szkoły- powiadomienie organu prowadzącego szkołę o niezrealizowaniu obowiązku szkolnego przez ucznia.